UNELE ASPECTE PRIVIND STAREA DE CONFLICT ÎN SOCIETATEA REPUBLICII MOLDOVA

SOME ASPECTS REGARDING THE STATE OF CONFLICT IN THE SOCIETY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Lucreția MALAI
doctorandă
ORCID ID: 0000-0003-3261-0340
Email: lucretia.arhip.93@mail.ru
Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 316.48:1(478) **DOI:** https://doi.org/10.59295/ssdoed2025.61

Abstract: *The study presents a philosophical perspective on the causes that sustain social conflict and its particularities in the society of the Republic of Moldova. The research focuses on identifying the ontological and epistemological mechanisms that support the presence of social conflicts. It highlights the social, cultural, identity, and political polarizations generated by post-Soviet transformations. The study investigates how social inequality, perceptions of injustice, and power relations contribute to the worsening of societal issues and, consequently, the state of conflict, including its perpetuation. The particularities of the conflict in the Eastern districts of the Republic of Moldova are explored, from polarization, the impact on social cohesion and collective and individual identity, to the division of society. The hermeneutics of public discourse reveal the sources that fuel the problems faced by society and, obviously, intensify the manifestations of conflict between politics and society. The importance of the legal framework in legitimizing and holding all social actors accountable is emphasized. The conclusions of the research indicate that social conflict in the Republic of Moldova is defined by a substantial deficit in social cohesion, identity reconstruction, political dialogue, as well as communication between the constituent entities of Moldovan society. These deficiencies, if overcome, would reduce fragmentation, not only socially but also culturally.*

Keywords: *identity, legitimacy, philosophy, society, social conflict.*

Rezumat: *Studiul reprezintă o perspectivă filosofică asupra cauzelor care susțin conflictul social și particularitățile acestuia în societatea Republicii Moldova. Cercetarea se axează pe identificarea mecanismelor ontologice și epistemologice care susțin prezența conflictelor sociale. Se evidențiază polarizările sociale, culturale, identitare și politice generate de transformările post-sovietice. Se investighează modul în care inegalitatea socială, percepțiile de nedreptate și relațiile de putere contribuie la agravarea problemelor din societate și, implicit, a stării de conflict, inclusiv perpetuarea acestuia. Se explorează particularitățile conflictului în raioanele de Est ale Republicii Moldova, de la polarizarea, afectarea coeziunii sociale și a identității colective și individuale, până la divizarea societății. Hermeneutica discursului public relevă sursele ce alimentează problemele cu care se confruntă societatea și, evident, intensifică manifestările conflictului între politic și social. Se evidențiază importanța cadrului legal în legitimarea și responsabilizarea tuturor actorilor sociali. Concluziile cercetării indică că, conflictul social din Republica Moldova se definesc de-un deficit substanțial de coeziune socială, reconstrucție identitară, dialog politic, dar și comunicare între entitățile constituitoare ale societății Republicii Moldova. Deficiențe care depășite diminuează fragmentarismului, nu doar social, ci și cultural.*

Cuvinte-cheie: *conflict social, filosofie, identitate, legitimitate, societate.*

În contextul schimbărilor rapide care au marcat începutul secolului XXI, conflictele sociale au căpătat noi dimensiuni, atât la nivel local, cât și global. În Republica Moldova, o societate aflată la intersecția mai multor influențe politice, culturale și economice, conflictul social reprezintă un fenomen complex și multidimensional, ce se manifestă în diverse forme. Este esențial să înțelegem modul în care procesele interne și externe, generate de globalizare și de transformările economico-politice post-sovietice, influențează natura și evoluția conflictelor din societatea moldovenească. Într-o lume tot mai interconectată, unde schimbările sunt tot mai rapide și informațiile circulă instantaneu, este crucial să identificăm cauzele fundamentale ale conflictului și să analizăm mecanismele acestuia, într-un cadru filosofic, ontologic și epistemologic.

Relevanța filosofică a analizei conflictului social în Republica Moldova se manifestă prin prisma căutării unui echilibru între nevoia de stabilitate socială și diversitatea intereselor și valorilor care compun țesutul social al țării. În studiul conflictului se întreprinde nu doar o abordare a factorilor cauzali, dar și o înțelegere a modului în care acesta poatet fi gestionat și transformat în oportunități de dezvoltare. În acest sens, investigarea tradițională a conflictului social este integrat în contemporaneitatea interde-

pendențelor globale și schimbările accelerate din structurile socio-economice, socio-politice, socio-culturale sau socio-confesionale [1].

Astfel, obiectivele cercetării privind conflictul social, inclusiv cel din Republica Moldova, evidențiază cauzele acestora, dar și se identifică mecanismele care le generează. Explorând modul în care polarizările sociale, culturale și politice demonstrează necesitatea cunoașterii lor la toate nivelurile ierarhiei sociale. Or, prin intermediul polarizărilor se facilitează gestionarea problemelor reflectate în conflictul social, inclusiv diminuarea provocărilor, concomitent cu înțelegerea interacțiunii dintre influențele interne și externe (migrarea, schimbările economice globale) asupra stării conflictuale din societate.

În continuare, cercetarea se concentrează pe reliefarea polarizărilor în escaladarea problemelor divergente care alimentează conflictul social din Republica Moldova. Discutăm de probleme care au condus la divizări longitudinale în plan social, politic și cultural. Fapt care se demonstrează și prin reacțiile diferitelor grupuri sociale față de conflict deopotrivă cu impactul acestora asupra stabilității și reconcilierii în societatea moldovenească post-sovietică.

Conflictul social este un fenomen complexe, cu multiple dimensiuni ontologice și epistemologice. Din punct de vedere ontologic, conflictele sociale sunt privite ca interacțiuni fundamentale între grupuri sociale cu interese și valori opuse, fiind în esență o manifestare a contradicțiilor care există în structura socială. Filosofii contemporani, precum Pierre Bourdieu, analizează conflictele ca expresii ale relațiilor de putere și resurse inegale între grupuri sociale. Conform acestuia, conflictul social derivă din lupta pentru capital – economic, cultural, simbolic – care structurează relațiile dintre indivizi și grupuri. Bourdieu folosește noțiunea de habitus pentru a explica modul în care indivizii produc o regularitate observabilă și reproduc structura socială dată. Habitus-ul este un sistem de dispoziții durabile și transpozabile, care integrează toate experiențele trecute și funcționează ca o matrice de percepții, aprecieri și acțiuni în fiecare moment. Astfel, habitus-ul produce aspirații și practici compatibile cu condițiile obiective, iar acest ansamblu de judecăți determină conduitele în funcție de apartenența de clasă a agentului. Rolul habitus-ului în reproducerea socială este evident, asigurând grupurilor mijloacele cele mai eficiente pentru perpetuarea lor ca grupuri. Acest concept permite înțelegerea conflictelor sociale, care nu sunt doar manifestări ale contradicțiilor dintre grupuri, dar și rezultate ale unor structuri adânc înrădăcinate în practici sociale obiective și relații de putere, așa cum sunt reglate prin habitus [2, p. 29-30].

Epistemologic, conflictul social poate fi înțeles prin prisma diversității perspectivelor și a construcțiilor sociale care modelează percepțiile și interpretările asupra acestuia. Michel Foucault și Jacques Derrida sunt esențiali în abordarea epistemologică a conflictelor, prin analiza modului în care discursurile dominante, susținute de instituții de putere, formează realitatea socială și legitimează inegalitățile.

Foucault, prin conceptele sale de „*putere*" și „*cunoaștere*", subliniază faptul că conflictele nu sunt doar despre violență directă, ci și despre forma în care puterea se exercită asupra cunoașterii și normelor sociale. În contextul ideilor lui Michel Foucault, care subliniază relația dintre putere, cunoaștere și normele sociale, este esențial de observat că conflictele nu sunt doar despre violență fizică, ci și despre modul în care puterea modelează cunoașterea și stabilirea normelor acceptabile într-o societate. Conform Foucault, aceste norme sunt impuse prin dihotomii precum normal – anormal, criminal – cetățean respectuos, bolnav – sănătos, nebun – sănătos mental, care sunt rezultatul procesului de constrângere și normalizare al puterii asupra subiecților [3].

Aplicând această abordare la conflictul din Republica Moldova, putem observa că, în diferite perioade istorice, conflictele sociale nu au fost doar despre confruntări fizice, ci și despre lupta pentru controlul asupra „*adevărului*" și asupra definițiilor normelor sociale. Într-o societate aflată în tranziție, cu multiple influențe externe și interne, cei care nu se aliniază la normele dominante sau la viziunea oficială despre identitate națională sau apartenență politică sunt adesea marginalizați, fiind etichetați ca „*anormali*" sau „*antisociali*". De exemplu, în contextul identității naționale, cei care susțin o viziune pro-europeană pot fi considerați „*străini*" sau „*împotriva statului*", iar acest fenomen de etichetare servește ca o formă de excluziune socială, menită să protejeze „*normalitatea*" impusă de regimurile politice dominante.

Astfel, conceptul de „putere" în viziunea lui Foucault nu se limitează doar la controlul asupra resurselor sau la reprimarea directă a protestelor, ci include și procesul subtil de creare și menținere a normelor sociale care definesc ce este considerat acceptabil și ce nu. În acest context, conflictele din Republica Moldova pot fi văzute ca lupte pentru controlul acestor norme, iar subiecții incomozi sunt, în mod adesea, marginalizați și supuși unui proces de excludere socială.

În același timp, Derrida [4], cu teoria sa despre „deconstrucție", pune accent pe ideea că realitățile sociale sunt construite și perpetuate prin interpretări și semnificații contestabile, care generează conflicte fundamentale.

În contextul teoriei sale despre „*deconstrucție*," Derrida subliniază faptul că structurile sociale și culturale se bazează pe interpretări care nu au o bază stabilă și pot fi contestate, generând astfel conflicte fundamentale. Derrida arată că „*deconstrucția*" urmărește să dezvăluie „*ceea ce istoria [filosofiei] a reușit să disimuleze sau să interzică*" printr-un punct exterior filosofiei însăși [5, p. 174]. Filosofia, în esență, devine vulnerabilă în fața acestei analize atunci când se demonstrează că „*metafora poartă întotdeauna cu sine propria-i moarte*" și, astfel, odată cu „*moartea*" metaforei, filosofia însăși își pierde autoritatea absolută. Derrida propune o „*răsturnare*" a ierarhiei tradiționale a rațiunii occidentale, subliniind că abordările asupra „*rostirii și scrierii*" trebuie reevaluate pentru a înțelege mai profund cum tradițiile intelectuale construiesc realitatea socială și dau naștere unor tensiuni și conflicte.

Astfel, teoria deconstrucției aplicată conflictelor sociale demonstrează că acestea nu este doar neînțelegeri materiale sau economice, ci sunt intensificate de interpretările și sensurile care susțin structurile sociale. Derrida demonstrează că aceste structuri de putere sunt menținute și perpetuate prin interpretări și metafore care maschează realități și exclud anumite perspective, ceea ce poate alimenta tensiuni și opoziții sociale. În cazul societății din Republica Moldova, conflictele sociale reflectă tocmai aceste straturi de semnificații și structuri care, odată deconstruite, evidențiază cât de fragilă este coeziunea construită pe interpretări și ierarhii contestabile.

Aplicarea acestor concepte în contextul Republicii Moldova ajută la înțelegerea dinamicii conflictuale post-sovietice, unde moștenirea istorică a regimului sovietic, migrarea masivă și polarizările politice și culturale contribuie la adâncirea diviziunilor sociale. Astfel, analiza ontologică și epistemologică a conflictului în Moldova relevă complexitatea interacțiunii dintre factorii economici, politici și culturali, care alimentează în continuare instabilitatea socială.

Pentru a articula o tranziție coerentă între analiza teoretică a conflictului și situația conflictuală specifică Republicii Moldova, este esențial să integrăm aspectele filosofice și sociologice ale conflictului, prezentate anterior, cu realitățile istorice și sociale ale regiunii. Astfel, aplicarea conceptelor filosofice, cum ar fi cele de „*putere*", „*cunoaștere*" și „*deconstrucție*", ne permite să descifrăm natura dual a conflictului social post-sovietic caracterizat prin dimensiuni economice și politice, dar și o polarizare identitară și culturală profundă.

În contextul dat moștenirea sovietică în Republica Moldova se regîsește în multiplele diviziuni interne, adâncite de imixtiunile externe, inclusiv împărțirea teritorial-administrativă. Astfel, structurile de putere și control s-au păstrat într-o formă „*artificial creată*", în care timpul social-istoric a devenit un instrument de „*alienare*" culturală, lipsind comunitatea de rădăcinile și valorile proprii. Aceasta a afectat dezvoltarea identității comunitare, a celei etnice și a generat o adaptare dificilă la noile valori democratice, inclusiv prin polarizarea grupurilor sociale și culturale din țară.

De asemenea, dat fiind ordinea socială post-sovietică cu structura ierarhică rigidă, destinată să controleze s-a impus în comunitate. Acest control cu implicații profunde asupra stabilității sociale actuale contribuie la menținerea unor tensiuni între diferitele grupuri etnice și politice din Republica Moldova, și adesea accentuat de „*intervențiile externe*" asupra valorilor tradiționale. Moștenirea istorică a impunerii unei ordini exterioare, detașate de contextul local, explică dificultatea societății Republica Moldova de a depăși reminiscențile structurilor de putere sovietice către un timp social și cultural adaptat nevoilor sale autentice.

Astfel, Republica Moldova continuă să se confrunte cu o complexitate a timpului social, unde reminiscențele structurilor de dominație istorică influențează în mod semnificativ dinamica conflictuală actuală și alimentează polarizările interne, menținând instabilitatea socială într-o țară aflată într-o permanentă luptă pentru redefinirea propriei identități [6].

altă dimensiune importantă a conflictului este problematica identității. Problemă care este politizată și manipulată excesiv în raport cu etnia română majoritară, căreia i se contestă dreptul identitar, devenind între timp și mai complexă după Declarația de Independență. Identitatea, ca rezultat al unei istorii îndelungate de subordonare și influențe externe, este profund fragmentată între orientări culturale și politice divergente, ceea ce complică stabilirea unei coerențe naționale, dar și a coeziunii sociale.

În contextul Republicii Moldova post-1990, problema identității naționale a dobândit un caracter deosebit de complex și încărcat ideologic, cu rădăcini adânci în istoria recentă marcată de ocupația sovietică. Discuțiile despre identitate, ce se poartă pe străzi, în instituții sau în cercurile academice, reflectă o tensiune continuă între diversele tipuri de discursuri identitare, în mod particular identitatea românească *versus* moldovenească. Aceste discursuri nu sunt doar un produs al realităților sociale și politice post-sovietice, ci și o continuare a procesului de coloni-

zare/deznaționalizare culturală și lingvistică începută în perioada dominației țariste și intensificată în perioada sovietică.

Drept exemplu, după 1940, în urma anexării Basarabiei de către Uniunea Sovietică, identitatea românească a fost sistematic eradicată, iar în locul ei a fost impusă o „nouă" identitate moldovenească, marcată de un trecut „reconfigurat" și o limbă „moldovenească" ce nu o îndepărta de limba română. Astfel, un întreg popor a fost „redefinit" în termenii unei identități artificiale, cu rădăcini ce nu mai fuseseră legate de moștenirea sa latină și dacică, ci de o narațiune în care etnogeneza slavă devenea dominantă. Această construcție identitară falsificată a fost impusă de regimul totalitar, cu scopul de a slăbi sentimentul de apartenență la o națiune mai largă și mai veche, dar și pentru a submina ideea de unitate culturală și istorică a românilor de pe ambele maluri ale Prutului.

În schimb. prăbușirea Uniunii Sovietice și Declarația de Independență(1991), Republica Moldova s-a aflat într-o situație de profundă confuzie identitară. S-au înregistrat mai multe schimbări politice și sociale ce au dus la o fragmentare a discursurilor identitare, generând o ruptură între diversele etnii și grupuri sociale din teritoriu. În fața acestor provocări, românii basarabeni și-au reîntregit treptat conștiința națională, dar procesul de reconstrucție a identității a fost marcat de multiple dileme. Întrebarea „Cine suntem?" a devenit centrală în acest context, fiind o preocupare constantă ce a împărțit societatea în tabere opuse: unii revendicându-și identitatea românească, alții continuând să se identifice cu noțiunea de moldovenism, iar alții rămânând în ambiguitate, fără o viziune clară asupra propriei istorii și apartenențe.

Drept urmare, diviziunile adâncite de influențele externe și de o politică națională marcată de etnicitate, au dus la o situație de instabilitate și conflicte interne. Deși procesul de reconstruire a identității naționale a avansat, acesta rămâne incomplet și fragmentat, cu multiple etape de negociere și reconciliere a diverselor grupuri etnice și politice. De fapt, imposibilitatea de a ajunge la o formulă consensuală privind identitatea națională a devenit un factor major de tensiune socială, iar căutarea unui „adevăr" comun continuă să fie o provocare fundamentală pentru societatea moldoveană [7, p. 117-118]

De asemenea, migrarea masivă, cauzată de condițiile economice precare, a accentuat și mai mult polarizarea societății. Deplasarea unui segment important al populației, în special tineri activi, a slăbit coeziunea socială și a avut un impact semnificativ asupra structurilor familiale și comunitare. În acest context, analiza ontologică a conflictului în Repu-

blica Moldova scoate în evidență un aspect esențial: relațiile sociale sunt nu doar un reflex al condițiilor economice și politice, ci și un rezultat al tensiunilor generate de ideologii și aspirații divergente.

Desigur și polarizarea etnică, lingvistică și politică din Republica Moldova reflectă o diviziune profundă între regiunile estice și vestice ale țării, cu un accent deosebit pe conflictul din regiunea transnistreană, ce a devenit un element central în geostrategia și dinamica internă a statului. Pe de o parte, vestul Moldovei, cu o populație majoritar românofonă, tinde să îmbrățișeze idealurile europene și să favorizeze integrarea în Uniunea Europeană, percepând astfel identitatea națională într-un context european și, implicit, românesc. În schimb, estul, cu o populație semnificativă de etnie rusă și rusofonă, a fost marcat de o profundă influență sovietică, iar după destrămarea Uniunii Sovietice, regiunile din est au continuat să se definească printr-o identitate politică și culturală prorusă și epurarea românilor/moldoveni.

Astfel, în raioanele de Est ale Republicii Moldova s-a proclamat unilateral independența în 1990, ajungând un simbol al acestei fracturi, susținută activ de Federația Rusă, ceea ce a transformat-o într-un teritoriu strategic al conflictului ideologic și etnic. Această zonă separată a favorizat consolidarea unei identități politice divergente, profund ancorată în memoria sovietică și în Lumea rusă (Ruschii mir), spre deosebire de cealaltă parte a societății Republica Moldovei, unde se preconizează un viitor comun cu valori democratice. Această disensiune ideologică, profund etnicizată, nu numai că a alimentat conflictul cu probleme politice interne, dar a și creat premisele unei perpetuări a diviziunii naționale, cu repercusiuni asupra stabilității interne și orientării geopolitice a Republicii Moldova.

În condițiile Republicii Moldova considerăm că, abordarea identităților multiple poate constitui o posibilă soluție de compromis. Într-adevăr, din perspectiva teoretică instrumentalistă a identității, în absența unei forțate polarizări din partea liderilor politici sau a cercetătorilor din domeniul științelor sociale, o mare parte dintre indivizi ar putea prefera să își construiască și să își definească identitățile pe baze complementare și flexibile, acceptând pluralitatea acestora. Astfel, în loc de o viziune rigidă și exclusivistă asupra identității, cetățenii ar putea adopta o concepție mai fluidă, în care identitățile sociale, culturale și politice să coexiste într-un cadru armonios și diversificat, reflectând realitățile complexe ale țării. O astfel de abordare ar contribui la integrarea diversității interne și ar sprijini reconstrucția unei națiuni în care pluralitatea identitară nu doar că este acceptată, ci devine o caracteristică definitorie a coeziunii sociale și politice [8, p. 62].

Conflictul din estul Republicii Moldova, în special cel legat de regiunile separatiste, a avut un impact semnificativ asupra coeziunii sociale și asupra relațiilor dintre diversele grupuri sociale din cadrul statului. Polarizarea etnică și lingvistică, alimentată de tensiunile politice și de influențele externe, a erodat treptat încrederea cetățenilor în instituțiile naționale. Instabilitatea politică și economică generată de acest conflict a condus la o fragmentare a societății moldovenești, în care diverse grupuri, împărțite pe linii identitare și istorice, au ajuns să se privească cu suspiciune reciprocă. Aceste diviziuni s-au reflectat nu doar în percepțiile despre stat și autoritățile sale, ci și în relațiile de zi cu zi dintre cetățeni, creând o atmosferă de neîncredere și descurajare.

Or, în contextul unei națiuni care se luptă să își definească identitatea în fața unei istorii complexe și a unor influențe externe contradictorii, acest conflict a întărit narativul identitar divizat, afectând integritatea socială. Această fragmentare este exacerbată de diferențele de limbă și cultură, care au fost consolidate de deciziile politice anterioare, dar și de percepția că diferitele grupuri etnice și politice urmăresc interese opuse. Astfel, încrederea în instituțiile statului a scăzut considerabil, fiind înlocuită de un sentiment de izolare și de alienare față de autoritățile centrale, dar și între cetățenii aceleași țări.

Recursul la dimensiunea filosofică în investigarea conflictului social din Republica Moldova relevă interacțiunea complexă dintre moștenirea sovietică, polarizarea identitară și transformările sociale, acestea contribuind la o dinamică conflictuală specifică, în care nevoia de consolidare a identității naționale rămâne un deziderat greu de atins. Această înțelegere complexă a conflictului moldovenesc oferă o bază solidă pentru o evaluare critică a strategiilor sociale și politice necesare pentru depășirea diviziunilor și construirea unui fundament național mai stabil și integrator.

În continuarea acestei analize a conflictelor din Republica Moldova, este esențial să se examineze rolul discursului public în perpetuarea și adâncirea acestora. Discursurile politice, susținute de mass-media, joacă un rol central în modelarea percepțiilor publice și în consolidarea diviziunilor sociale, alimentând adesea polarizarea identitară și politică. De asemenea, contradicțiile între politica guvernamentală și percepțiile cetățenilor devin evidente în modul în care aceste discursuri reflectă sau distorsionează realitatea socială. Astfel, abordarea discursurilor politice și a mass-media devine un element fundamental în înțelegerea dinamicii conflictuale din Moldova și a strategiilor necesare pentru reducerea diviziunilor interne.

În acest context este esențial examinarea ponderii discursului public în perpetuarea și adâncirea conflictului social în Republica Moldova. Cu atât mai mult cu cât, discursurile politice, susținute de mass-media, joacă un rol central în modelarea percepțiilor publice și în consolidarea diviziunilor sociale, alimentând adesea polarizarea identitară și politică. De asemenea, contradicțiile între politica guvernamentală și percepțiile cetățenilor devin evidente în modul în care aceste discursuri reflectă sau distorsionează realitatea socială. Astfel, abordarea discursurilor politice și a mass-media devine un element fundamental în înțelegerea dinamicii conflictuale din Moldova și a strategiilor necesare pentru reducerea diviziunilor interne.

Explorând discursul public se evidențiază importanța lui în modelarea și perpetuarea conflictului în societatea Republicii Moldova. În această ordine de idei, ne referim la discursurile politice și mass-media care amplifică contradicțiile sociale și politice. Vorbim de modul în care retorica politică din perioada crizei transnistrene a influențat percepțiile și relațiile intergrupuri, consolidând diviziunile interne. Mai mult decât atât, în contradicțiile dintre politica guvernamentală și realitățile trăite de cetățeni se demonstrează cum aceste disonanțe contribuie la amplificarea tensiunilor sociale și politice. Or, discursul public fiind unul complex deopotrivă reflectă și modelează realitățile sociale și politice, având un impact semnificativ în construirea și consolidarea identităților colective și în perpetuarea sau atenuarea conflictului.

Conform opiniei lui Jürgen Habermas asupra discursului public în conceptul „sfera publică” este unul crucial pentru înțelegerea rolului acestuia în democrațiile moderne. Habermas definește sfera publică drept un domeniu de discuție și dezbatere accesibil tuturor cetățenilor, unde se formează opinii și se influențează decizii politice. Conform conceptului său, un discurs public rațional și deliberativ ar trebui să fie liber de constrângeri externe și să permită participarea egală a tuturor actorilor sociali [9]

Consemnăm că, în Republica Moldova, discursurile politice și mass-media joacă un rol esențial în generarea și amplificarea contradicțiilor sociale și politice. De la Declarația de Independență (1991), până în prezent, structurile de putere au folosit retorica politică și media ca instrumente de influențare a opiniei publice, iar polarizarea socială este adesea alimentată de aceste discursuri. Un exemplu relevant îl reprezintă discursurile politice care, printr-o abordare polarizată și partizană, contribuie la divizarea populației pe axe politice, culturale și etnice, în special între regiunile pro-europene și cele pro-ruse ale societății.

Hermeneutica discursului public în Republica Moldova dezvăluie că politicile guvernamentale și mass-media pot, prin utilizarea selectivă a informației și a retoricii, întări percepțiile stereotipe și adânci diviziunile existente. Discuțiile despre integrarea europeană sau apartenența la Uniunea Euroasiatică sunt adesea folosite pentru a construi „*dușmani externi*", ceea ce amplifică tensiunile interne. De exemplu, discursurile din perioada campaniilor electorale și cele venite dinspre autoritățile pro-europene promovează adesea ideea unei „*lupte pentru modernizare*" împotriva unui trecut sovietic, fiind acuzate și stigmatizate regiunile care nu se aliniază la această viziune. Aceasta nu doar că intensifică conflictul de identitate, dar și creează un climat de suspiciune și excludere a celor care nu se identifică cu aceste narațiuni oficiale.

hermeneutică a discursurilor politice din perioada crizei transnistrene, se poate observa cum retorica autorităților Centrale și a liderilor din regiunea transnistreană a contribuit semnificativ la polarizarea și perpetuarea conflictului. Discursurile politice au reflectat contradicțiile adânci între percepțiile etnice și ideologice ale celor două părți, contribuind la aprofundarea diviziunilor sociale și politice.

De exemplu, autoritățile Central, în special sub conducerea Frontului Popular, au adoptat o politică de „*românizare*" care a fost văzută ca o amenințare de către minoritățile rusofone din Moldova, în special în regiunea transnistreană. Acest discurs a amplificat temerile și resentimentele, favorizând mobilizarea separatistă. Liderii transnistreni, în schimb, au propagat ideea unei „*auto-determinări*" legitime, justificând separarea față de Chișinău prin apeluri la protejarea drepturilor populației rusofone și la continuarea legăturilor cu URSS, având sprijinul Moscovei. De asemenea, retorica din cadrul Congreselor de la Tiraspol, ce au proclamat formarea unui stat separat, a continuat să insiste pe necesitatea protejării identității lingvistice și culturale a locuitorilor regiunii, prezentând autoritățile moldovene ca fiind responsabile pentru „*naționalismul primitiv*" și „*separatismul*" care amenința coexistența pașnică a comunităților etnice din Moldova.

Astfel, discursurile politice din perioada crizei transnistrene nu doar că au reflectat conflictele etnice și politice existente, dar le-au și alimentat, exacerbând polarizarea și creând un climat de insecuritate și intransigență în ambele părți. Aceste narațiuni au fost susținute atât de politicile guvernamentale, cât și de mass-media, consolidând o viziune despre conflictul transnistrean ca fiind nu doar o dispută teritorială, ci și o luptă ideologică pentru supraviețuirea unor identități distincte.

În ceea ce privește contradicțiile discursului public, se poate observa că politica guvernamentală promovează idei de integrare și reformă, dar acestea sunt adesea contrazise de percepțiile cetățenilor, care simt o disconformitate între promisiunile autorităților și realitatea cotidiană. Aceste contradicții între politica guvernamentală și percepțiile populației generează un sentiment de neîncredere și alienare socială, amplificând conflictele și stagnând procesul de reconciliere națională. Astfel, discursurile politice și mass-media din Republica Moldova nu doar că reflectă, dar și perpetuează diviziunile interne, contribuind la instabilitatea socială și politică din țară.

Această discuție despre contradicțiile din discursul public ne permite să înțelegem mai bine cum percepțiile diferite între guvernanți și cetățeni pot amplifica conflictele interne. De asemenea, ele ne oferă o cale de introspecție asupra importanței unui cadru legal eficient care poate sprijini procesul de reconciliere și stabilitate socială. În continuare, este esențial să explorăm rolul cadrelor legale în consolidarea unui climat social mai stabil, subliniind necesitatea unui cadru juridic clar, care să răspundă nevoilor sociale și să sprijine soluționarea conflictelor, prin legitimarea și responsabilizarea actorilor sociali.

Un cadru legal eficient este esențial pentru construirea unui climat de stabilitate socială și politică într-o societate marcată de conflicte interne, precum Republica Moldova. Legislația are un rol fundamental în legitimarea acțiunilor actorilor sociali și în reglementarea relațiilor dintre diferitele grupuri sociale, iar aplicarea sa corectă contribuie semnificativ la reducerea tensiunilor și a polarizării. În acest context, principiul responsabilizării actorilor sociali devine esențial. Într-o societate democratică, actorii sociali - de la politicieni și instituții guvernamentale, la organizații civice și cetățeni - trebuie să acționeze în conformitate cu normele legale, iar aceste norme trebuie să fie clare, transparente și accesibile. Atunci când aceste condiții sunt îndeplinite, încrederea în instituțiile statului crește, iar conflictele sociale se reduc, deoarece există un mecanism imparțial de soluționare a disputelor.

Totuși, în cazul Republicii Moldova, aplicarea ineficientă a legii, precum și deficiențele în cadrul legislativ existent, contribuie adesea la perpetuarea conflictelor. Unele dintre cele mai vizibile deficiențe includ lipsa de transparență în procesul decizional, corupția, inegalitatea în aplicarea legii și lipsa unui mecanism real de protecție a drepturilor fundamentale ale cetățenilor. De asemenea, conflictele legate de statutul regiunii transnistrene și de alte aspecte identitare sunt adâncite de incertitudinea juridică

și de contradicțiile între legislația națională și cea internațională. Aceste probleme generează nu doar o lipsă de încredere în autoritățile statului, dar și o senzație de inegalitate și de impunitate pentru cei care nu respectă legea, alimentând astfel conflictele sociale existente.

Reformarea sistemului juridic este o necesitate urgentă pentru a aborda în mod eficient conflictele sociale din Republica Moldova. În acest sens, propunerile de reformă ar trebui să se concentreze pe consolidarea statului de drept, transparența proceselor legale și îmbunătățirea accesului cetățenilor la justiție. De asemenea, este esențial ca reformele să vizeze înlăturarea corupției și să promoveze un cadru legislativ care să fie mai flexibil în fața schimbărilor sociale și politice, dar totodată, să garanteze drepturile fundamentale ale cetățenilor. O altă propunere importantă ar fi crearea unor mecanisme de dialog interinstituțional mai eficiente, care să ajute la prevenirea conflictelor și să asigure o aplicare uniformă a legii pe întreg teritoriul țării, inclusiv în regiunile afectate de tensiuni. Reforma justiției trebuie să devină un proces continuu, adaptat contextului socio-politic în schimbare, iar implicarea activă a cetățenilor în acest proces este esențială pentru crearea unui sistem juridic legitim și funcțional.

Astfel, un cadru legal eficient și aplicarea sa corectă nu doar că vor contribui la stabilitatea socială, dar vor crea și premisele unei reconcilieri durabile în societatea moldovenească.

Crizele sociale și politice din Republica Moldova sunt rezultatul unor factori economici, identitari și politici care au adâncit polarizarea în societate. Conflictul din regiunea transnistreană joacă un rol semnificativ, având la bază nu doar diferențe teritoriale, dar și viziuni opuse asupra identității naționale. După independență, autoritățile moldovenești au promovat integrarea europeană, ceea ce a fost perceput ca o amenințare de către minoritățile rusofone, în special în Transnistria, unde separatiștii au revendicat auto-determinarea sub protecția Rusiei.

Polarizarea nu s-a limitat doar la această regiune, ci a cuprins întreaga țară, fiind alimentată de discursuri politice contradictorii și de un sentiment de alienare al cetățenilor față de autorități. În timp ce guvernul promova modernizarea și integrarea europeană, mulți cetățeni resimțeau o ruptură între promisiuni și realitatea cotidiană, ceea ce a generat neîncredere în instituțiile statului și conflicte interne. Inegalitățile economice și inegalitatea în accesul la resurse au exacerbarea tensiunilor sociale și au adâncit diviziunile existente.

Un alt factor important a fost aplicarea ineficientă a legii, care a contribuit la stagnarea procesului de reconciliere națională și la creșterea

sentimentului de impunitate. Lipsa unui cadru juridic coerent și transparența scăzută în procesele decizionale au împiedicat reducerea tensiunilor și au consolidat polarizarea.

Pentru a depăși aceste conflicte, este esențială reformarea sistemului juridic și asigurarea unei aplicări corecte și echitabile a legii. Acest lucru ar contribui la reconciliarea internă și la crearea unui climat de stabilitate socială pe termen lung. În concluzie, conflictele din Republica Moldova sunt rezultatul unei combinații complexe de factori care necesită soluții integrate pentru a reduce polarizarea și a promova un viitor mai stabil și unit.

Referințe:

1. PASCARU, A. Societatea contemporană între conflict și reconciliere: cazul Republicii Moldova, 2012, p.190. ISBN- 9789975570336
2. BOURDIEU, P. Avenir de classe et causalité du probable. Revue française de sociologie, 1974, 15(1), pp. 3-42, p. 29-30. ISBN – 9782340021907.
3. FOUCAULT, M. Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972-1977. New York: Vintage, 1980, 288 p. ISBN – 9780394739540.
4. DERRIDA, J. Despre gramatologie. București: Editura Tact, 2009, 336 p. ISBN-9738667062.
5. SCRUTON, R. Cultura modernă pe înțelesul oamenilor inteligenți. Bucureș-ti: Editura Humanitas, 2024, 216 p., p. 174. ISBN – 9789735058630.
6. PASCARU, A. Modificarea/Stigmatizarea valorilor prin prisma timpului social. Conferința Științe Socio-Umaniste, 2010, pp. 108-115. ISBN – 9789975643504
7. CAZACU, L. (Re)Construirea identității în Republica Moldova după anul 1990. Universitatea „Ștefan Cel Mare”, Suceava, pp. 117-121., p. 117-118. ISBN – 9789975413282.
8. LINZ, J., Stepan, A. Drumul spre o democraţie consolidată. În: Cum se consolidează democraţia. Iaşi: Editura Polirom, 2004, p. 51-67., p. 62. ISBN – 9780801851582.
9. HABERMAS, J. The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society. Cambridge: Polity, 1962. 301 p. ISBN – 9780745602745.